

Postals de Manresa. Imatges per a la història

5. Les postals de la Impremta Roca (I)

Joan Vila-Masana i Portabella

En Pau Roca i Pujol va néixer a Manresa el 17 de maig de 1794. De jove va entrar a prendre l'ofici a la impremta que la junta de Defensa del Principat tenia a Berga. També va intervenir en la crema del paper ressellat que el dia 2 de juny de 1808 es va cremar a la plaça Major quan es va rebre de Barcelona¹. L'any 1824 quan va complir els 30 anys instal·la la seva pròpia impremta, que era la tercera de la ciutat², i escollia un local molt cèntric situat al carrer de Sant Miquel, número 19 on hi va romandre fins l'any 1854. Aquell mateix any obre la farmàcia Esteve a la plana de l'Om³. Les dues cases són de les poques que, malgrat el temps transcorregut, encara es troben en actiu i es poden considerar les deganes del comerç de la ciutat.

L'any 1854 en Pau Roca es trasllada al número 7 del mateix carrer de Sant Miquel⁴. El 15 de novembre de 1866 traspasa la impremta al seu fill Lluís Roca i Pla i dos anys més tard, el 1868, compra la casa del número 15 del mateix carrer, al costat d'on havia estat abans, i on hi trasllada definitivament el taller d'impremta. Amb els anys la van anar engrandint i va incorporar les noves tècniques que anaven apareixent i va comprar les màquines de litografia del taller d'en Josep Trullàs que estaven instal·lades al mateix carrer de sant Miquel (era un taller diferent de la im-

1. Àlbums de vistes de la ciutat que estaven de moda a finals del segle XIX i principis del XX. Els àlbums van ser editats per la casa editora "Samsot i Missé" del Passeig de Gràcia de Barcelona l'any 1900 i per la "Llibreria Roca" del carrer de Sant Miquel, on encara avui es troba situada. El primer porta també anuncis publicitaris d'establiments de la ciutat d'aquells anys i el segon porta un petit resum d'història de la ciutat. Les vistes d'aquest darrer àlbum van ser utilitzades per l'editor, en Lluís Roca i Pla, per editar sèries de postals de la ciutat.

premta esmentada anteriorment) i amb els anys van disposar dels tres locals contigus que corresponen als números 15, 17 i 19. En aquest nou taller d'impremta en Lluís Roca va viure les grans transformacions d'impressió que li portaria el nou segle XX, fins que la mort el va sorprendre el 7 de febrer de 1904.

Ell va viure des de ben petit els inicis de la nova tècnica de captació d'imatges que era la fotografia i les diferents tècniques, més o menys complexes, que anaven apareixent per poder imprimir aquestes imatges i conservar-les en paper mitjançant procediments que permetessin fer tirades importants i abaratir-ne els costos per

1. VISTA GENERAL.

2. Vista de la ciutat l'any 1900 presa des de "Coll-Manresa" que incorpora l'àlbum de vistes de Manresa que va editar la "Llibreria i Impremta Roca" l'any 1901. A la mateixa es pot observar com encara carrers tan importants actualment com el del Bruc no estaven construïts i la ciutat s'acabava precisament on actualment es troba aquest carrer. Destaca al fons de la vista l'església gòtica del Carme i el castell de Santa Isabel que es trobava construït al cim de Puigterrà amb un caràcter defensiu durant les guerres carlines.

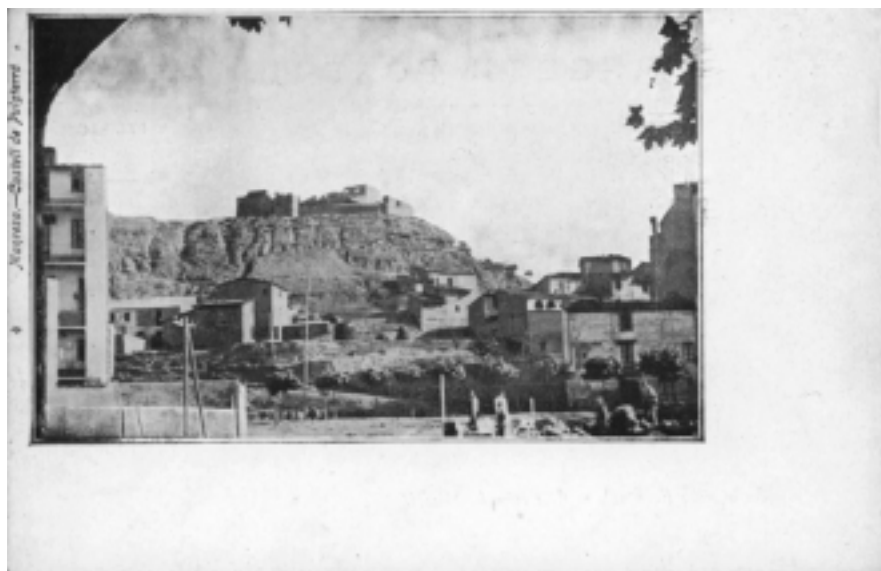
fer-les assequibles a una part cada vegada més important de la població. Com hem anat veient, la tècnica que més va permetre avançar en aquest camí va ser el fotogravat amb trama que, si bé no dona tanta qualitat a la reproducció de la imatge, permet fer-ne tirades importants a preus assumibles. Aquesta tècnica va ser la que va permetre incorporar fotografies a les publicacions periòdiques i, naturalment, en Lluís Trullàs la va incorporar ràpidament al seu taller d'impremta.

Aquest procediment va fer que es possessin de moda es àlbums de vistes de les ciutats i de viatges que feien fotògrafs cada vegada més professionalitzats. Manresa no va quedar al marge d'aquesta moda i l'any 1900 es va editar el primer àlbum de vistes de la ciutat per una casa editorial barcelonesa amb el títol: "**Àlbum. Manresa a la vista**"⁵ que presenta com era la ciutat a finals del segle XIX a través de 12 vistes de 19 x 13,3 cm (figura 1). En Lluís Roca preocupat per la reproducció de vistes no va voler quedar al marge d'aquesta moda i un any després edita un altre àlbum de vistes de la ciutat amb el títol: "**Àlbum de Manresa**"⁶ amb 43 vistes de 7 x 11 cm reproduïdes per fotogravat amb trama (figura 1). L'àlbum també incorpora una vista panoràmica de la ciutat de doble grandària presa des de "Coll-Manresa".

Els clixés de les vistes de la ciutat que aleshores tenien un valor important tenien la finalitat de poder-los reproduir i que servissin per donar a conèixer Manresa. Quina millor manera d'utilitzar-los amb aquesta finalitat que fer-ne edicions de postals que son comprades de manera individual i relativament molt més barates que els "àlbums" de vistes? D'aquesta manera en Lluís Roca va aprofitar els clixés de les vistes de l'àlbum per fer les sèries de postals que va

editar durant sis anys, des de 1901 fins a 1906 amb diferents edicions que arriben a superar les 10 diferents. La primera la va editar l'any 1901 al mateix temps que editava l'àlbum esmentat. Si bé totes les vistes de l'àlbum estan reproduïdes en postal també es cert que a les postals estan reproduïdes més vistes de la ciutat que les editades l'àlbum.

La vista general de la ciutat (figura 2) que inicia les vistes de l'àlbum editat per en Lluís Roca és presa des de

3. Postal número 4 de la sèrie que l'editor Lluís Roca i Pla va editar l'any 1901 amb la tècnica del fotogravat amb trama i que presenta una vista del Castell de Santa Isabel o de Puigterrà. La novetat que va presentar aquesta edició és que moltes llegendes estaven impreses lateralment a la fotografia per deixar més espai pel text epistolar que ocupava tot l'espai de l'anvers que li deixava lliure la vista. L'edició la va realitzar en color blau mat i encerclant les vistes amb una ratlla molt fina per assemblar-se, al màxim, a un quadre d'una vista d'un pintor.

“Coll-Manresa” amb una perspectiva que ja no era novedosa a l'edició de postals. Els fotògrafs havien seguit la tradició dels pintors al escollir els indrets per fer les vistes generals de les ciutats. Els primers fotògrafs eren pintors que els hi interessava la perspectiva dels paisatges i els hi servia per pintar els paisatges des dels seus tallers. Per tant no és casual que les fotografies que presenten les perspectives generals de Manresa no canviïn gaire si les comparem amb els gravats anteriors al naixement de la fotografia. Fins que els fotògrafs no van iniciar el seu ofici directament sense passar per l'aprenentatge de la pintura no va canviar la manera de prendre l'enfocament de les vistes. Les primeres postals de vistes de la ciutat ho denoten clarament. Una vista que moltes vegades s'editava en postals és el castell de Santa Isabel o de Puigterrà que hi havia edificat al seu cim (figura 3). A principis del segle XX no existia el parc de Puigterrà i els manresans encara no ho consideraven que formés part de la ciutat.

Aquesta postal (figura 3) formava part de la primera sèrie editada l'any 1901 en color blau i amb la mateixa tipologia que les anteriors, deixant espai pel text epistolar a l'anvers intentant conviure amb la vista fo-

4. Aquesta sèrie de postals va ser una novetat perquè va incorporar moltes coses noves. Una d'elles va ser que era la primera sèrie de postals editada en català. Al revers es pot observar la típica frase de reservar l'espai per l'adreça escrita en català no normatiu i diu: “ *En aqueix lloch sols se hi escriu la direcció*”. També es pot observar la novetat d'imprimir el requadre del segell amb el text, pels que no coneixien de que aquest espai era el: “*LLOCH PEL SAGELL*”.

togràfica. La novetat de la sèrie es que és la primera editada en català (òbviament no normatiu ja que era anterior a la normatització realitzada per Pompeu Fabra). Una altre novetat era que la llegenda de la vista, en aquest cas “**4 Manresa.- Castell de Puigterrà**” es troba imprès lateralment a la fotografia. Aquest recurs era perquè ocupés poc espai i deixar-ne més el text epistolar. Al revers de la postal (figura 4) podem observar altres curiositats i novetats d'aquesta edició. A la part inferior esquerra hi ha la típica frase que al revers s'hi escriu únicament l'adreça però escrita en català no normatiu. A la part dreta superior hi ha imprès un requadre en el que s'hi indica que aquest espai és pel segell. Actualment aquest co-

mentari fa riure però aquella època les postals eren els antics “Enters postals” que havien arribat a una part important de la població i molts d'ells no hi estaven familiaritzats.

El canvi de segle va representar per la ciutat una gran oportunitat de canvi que no es va ser menyspreat. L'aspecte dels carrers anava canviant i anava perdent aquell caire més senzill per anar-se emplenant d'edificis importants que, amb als anys, li donarien una fesomia més marcada i de caràcter més urbà. Es construïren edificis emblemàtics que els anys han fet perdurar. L'any 1900 s'acaba de construir la capella de la Consolació (antiga església de Valldaura) que va ser inaugurada el 6 de novembre a l'indret on actualment es troba l'esmentada església, a la plaça de Valldaura, i que es va tenir d'enderrocar per a construir-hi l'actual; l'edifici del convent de les Saleses a l'Era de l'Huguet s'acaba de construir i s'inaugura el 15 de març i la casa Armengou que s'havia iniciat l'any 1899 s'acaba de construir. D'aquesta manera quedava configurada la cantonada de la carretera de Vic amb els carrer dels Infants tal com el coneixem actualment.

L'any següent, el de l'edició d'aquesta sèrie de postals, s'inaugura el 31 d'agost, per la Festa Major d'estiu, la part del nou edifici dels Infant Orfes de la carretera de Vic, a l'altre cantonada del carrer dels Infants i així tenim totalment configurat aquells cruïlla que ha perdurat durant tots aquests anys. L'edifici va ser projectat per l'arquitecte manresà Ignasi Oms i Ponsa per les monges carmelites de la caritat. També es reinicien

5. Postal número 24 de la mateixa sèrie que ens mostra com era el Passeig de Pere III l'any 1900. Encara no hi havia construïts gaires edificis i els que hi havia no eren les cases que pocs anys després les famílies benestants de la ciutat s'hi faran construir. El carrer quedava delimitat per les tanques d'obra a banda i banda, amb la inclusió d'algun edifici escadusser. La vista està presa des de l'inici al costat de la Muralla. Aleshores era una lloc on s'hi anava d'esbarjo, per la qual cosa els nous locals d'espectacles, teatres i cinemes, s'anirien situant en aquest indret.

pel cantó de les Piques, una vegada més, els treballs per la futura obertura del carrer Alfons XII o de Prínceps d'Astúries (com s'havia d'anomenar el nou carrer) que s'havien paral·litzat l'any 1892 per manca de pressupost i que també van durar poc temps.

Les noves artèries urbanes s'anaven consolidant i la ciutat alliberada del seu encorsetament que li eren les muralles anava engrandint-se cap el que era aleshores el seu eixample: el passeig. Aquest "boulevard", com se l'anomenava a vegades, tot just iniciava el seu canvi de fesomia, malgrat que feia alguns anys que estava obert. Aleshores era encara un indret on hi calia anar-hi expressament perquè no venia de passada i era allí on s'hi anaven instal·lant els locals i serveis d'esbarjo pels manresans, com per exemple el "Casino del Porvenir Manresano" que tenia la seva seu al mateix passeig canvia el 1900 el nom pel de "Casino Porvenir Siglo XX", per introduir la modernitat del nou segle. L'aspecte del passeig aquell any era encara el d'un carrer sense gaires construccions i els terrenys que el limitaven estaven delimitats per parets de tancament d'obra amb molt poques edificacions (figura 5). La imatge que ens ofereix la postal número 24 de la primera sèrie editada l'any 1901 per la "Llibreria i impremta Roca" ens mostra el passeig amb una vista presa des del començament al costat de la Muralla.

Aquest indret des d'on es va prendre el clíxé del passeig anteriorment esmentat va quedar fotografiat en una postal d'una sèrie posterior. Era la postal número 8 de la sèrie editada el mateix any 1901 i presenta una vista de la Muralla del Carme des de la cruïlla del Passeig amb la Muralla de Sant Domènec (figura 6). La diferència entre les dues sèries es pot apreciar en el color de l'edició de les postals (en aquest cas de color sèpia) i en la tipografia de les llegendes de les postals. Si en l'anterior tota la tipografia es en lletra cursiva en aquesta el nom de "Manresa" és en lletra de pal. Un altre tret característic d'aquesta i que no tenia l'altre, és que a continuació de la llegenda

porta imprès el peu de l'editor: "IMP. ROCA".

A la figura 6: la vista és excepcional i ens mostra la vida quotidiana d'aquells anys. En Lluís Roca en la seves postals no solament mostra la ciutat monumental si no que s'endinsa en la vida dels manresans presentant la vida del dia a dia. En aquesta vista que és ja històrica doncs presenta a la dreta l'església del convent de predicadors o de Sant Pere Màrtir o de Sant Domènec avui desapareguda perquè es va enderrocar entre el 7 de setembre de 19136 i l'estiu de 1937. Es poden observar els edificis adossats a la pròpia església per la part de la Muralla, doncs també n'hi havia per la part del carrer del Born, on s'hi trobaven comerços com la Posada Sant Domènec, des de finals del Segle XIX, o bé el Bar "Nen" d'Eusebi Torra que es va traslladar a la carretera Cardona número 4 l'any 1937 al enderrocar-se l'església.

Molt a prop d'aquí aquell any un establiment comercial que encara avui perdura va transformar-se i l'any 1901, era el taller de Joan Rubiralta i Sanllehí dedicat a la serralleria, el qual es va transformar en ferreteria i ganiveteria. Una mica més amunt un altre comerç va obrir. Era a la mateixa Muralla cantonada Pas de Cardona⁷ (actualment Guimerà) on Celdoni Puigdemívol i Calmet va obrir un local dedicat a la venda de queviures, ultramarins i pesca salada. Aquest era un local comercial típic de la ciutat pels productes que exposava arran de la vorera perquè tothom els podés veure. Sempre tenia ben arreglades les caixes rodones d'arengades i altres productes.

NOTES

1. Joan Vilaró i Llach, "Art a Manresa. Segles XIX i XX", Llibreria Sobrerroca, Manresa, 1983, p. 141.
2. Les altres dues imprentes existents eren les de Martí Trullàs, situada a la plaça Major prop del carrer Sobrerroca, i la d'en Ignasi Abadal situada al mateix carrer de Sant Miquel número 13.
3. Aquell any va ser també quan en Tomàs Esteve i Florensa, farmacèutic de l'Hospital de Sant Andreu, obre farmàcia a la

6. Vista de la Muralla del Carme presa des de la cruïlla del passeig amb la Muralla de Sant Domènec. Aquesta es la postal número 8 de una segona sèrie que Lluís Roca i Pla va editar el mateix any 1901. La novetat que representa és l'indret pres i la quotidianitat de la vida dels manresans d'aquells anys que el fotògraf va voler captar. Vegis els carros circulant com a únic mitjans de transport i els vianants anant i venint però amb poca concurrència aquella hora a mig matí. Observi's a mà dreta els murs de l'església del convent de Predicadors o de Sant Pere Màrtir o de Sant Domènec amb els edificis adossats al seu redós. En aquest punt la Muralla tenia un escanyament que dificultava la circulació encara que aquest fet no va esdevenir un problema fins molts més anys després. Per aquest motiu la vorera no seguia la mateixa alineació de la de la Muralla del Carme.

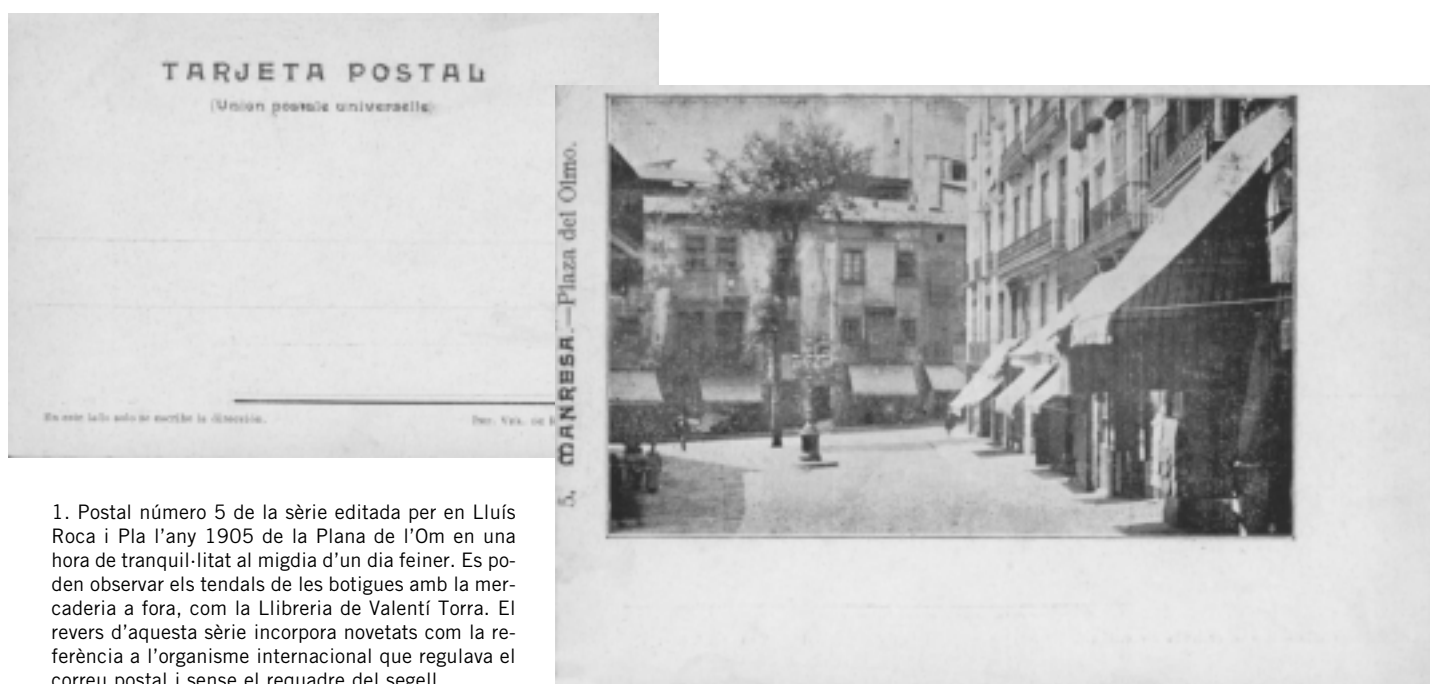
- plana de l'Om número 4 (cantonada carrer del Born) on encara es troba en actiu.
4. Joaquim Sarret i Arbós, "Història de la indústria, del comerç i dels gremis de Manresa", Monumenta Històrica, Volum III, Manresa, 1923, p. 171.
 5. "Àlbum. Manresa a la vista", Talleres de fototípia Samsot y Missé Hnos., Barcelona, 1900 (?), p. 28.
 6. "Àlbum de Manresa", Imprenta y Libreria de Luis Roca, S. Miguel, 11 y 15, Manresa, 1901, p. 51.
 7. Per aquest indret sortia el camí que portava a Cardona i Solsona; d'aquí li venia aquesta denominació.

Joan Vila-Masana i Portabella

Postals de Manresa. Imatges per a la història

6. Les postals de la Impremta Roca (II)

Joan Vila-Masana i Portabella

1. Postal número 5 de la sèrie editada per en Lluís Roca i Pla l'any 1905 de la Plana de l'Om en una hora de tranquil·litat al migdia d'un dia feiner. Es poden observar els tendals de les botigues amb la mercaderia a fora, com la Llibreria de Valentí Torra. El revers d'aquesta sèrie incorpora novetats com la referència a l'organisme internacional que regulava el correu postal i sense el requadre del segell.

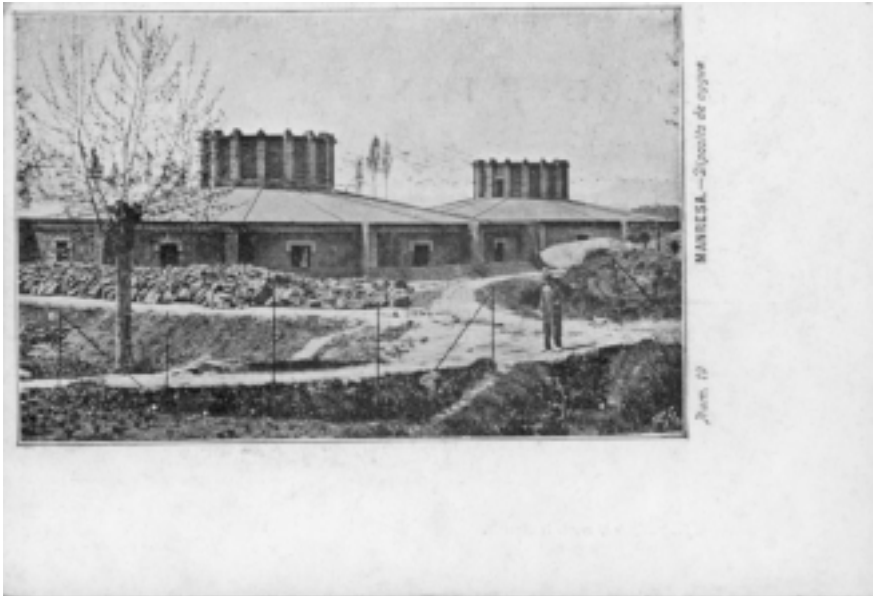
En Lluís Roca i Pla va imprimir les postals que presenten Manresa a principis del segle XX amb vistes de l'activitat domèstica de la ciutat, combinat amb una visió monumental de la mateixa. Si una d'aquestes vistes de la vida diària era la de la Muralla, una altre és la de la Plana de l'Om. En aquest cas, però, el clixé va ser pres en un moment del migdia quan no hi havia massa activitat a la plaça d'un dia que no hi havia mercat de fruites i verdures (figura 1). La Plana que ens mostra no és gaire diferent de la que ja ens va mostrar dos anys abans la Impremta Abadal¹. Si

bé en aquella hi havia una gran activitat amb el mercat, en aquesta es pot intuir una infraestructura comercial important que queda palesa amb tots els tendals oberts i les mercaderies d'alguna comerç a la vista.

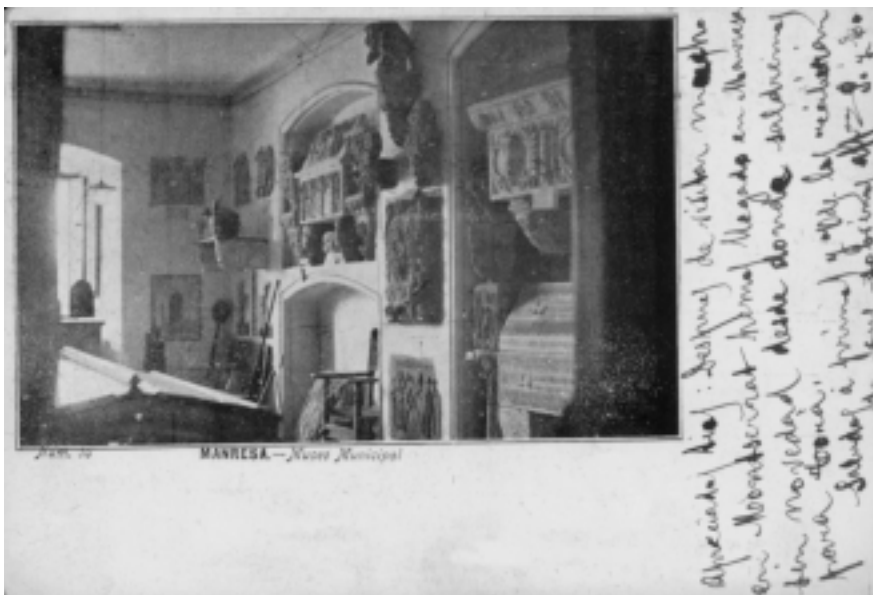
En el primer pla a la dreta es pot observar la premsa exposada a la Llibreria i Papereria de Valentí Torra (antiga Impremta i Llibreria Abadal que es va traslladar l'any anterior a l'edició d'aquesta sèrie de postals, el 1900, d'aquesta ubicació al número 19 de carrer del pas de Cardona –que al cap de pocs anys passarà a ser el carrer d'Àngel Guimerà-). Però no va

ser la única novetat d'aquells anys a la Plana. Si aquell any 1901 en Celdoni Puigdemívol obria la botiga de queviures i ultramarins a la Muralla, un altre Celdoni, en Celdoni Soldevila obria una botiga de drogueria a la Plana. Era la popular botiga coneguda com a “Cal Senyor Jaume” a la Plana número 5, al costat de la pastisseria “L'Englantina” que obriria cinc anys més tard i que aleshores era la Pastisseria Viadiu. A la postal es pot observar al fons a la dreta amb el tendal estès i les portes de fusta obertes de bat a bat.

La postal que ens mostra la Plana

2. Vista dels dipòsits “nous” d’abastament d’aigua potable editada a la sèrie de postals de l’any 1902. Aquesta temàtica de les novetats dels nous serveis tecnològics serà una exclusiva de les postals editades per en Lluís Roca que no serà repetida per cap altre editor . Les diferències entre les diferents sèries venen de les diferents tipografies emprades en les llegendes impreses a l’anvers i en altres casos també en el revers.

3. Postal de la sèrie ditada l’any 1903 en la que ens mostra el que era el Museu Municipal de la ciutat fundat l’any 1896 i situat al segon pis de l’edifici de l’Ajuntament conjuntament amb la biblioteca i l’arxiu municipals. La custòdia d’aquests tres serveis estava encarregat a en Joaquim Saret i Arbós, tenint com a arxiver titular en Leonci Soler i March.

va ser editada l’any 1905 amb els clixés de 1900. L’edició té les mateixes característiques que les sèries anteriors, però aquí la llegenda és en lletra de pal i el nom de la ciutat en negreta. El revers de la postal també s’havia canviat i ja no porta el requadre pel segell, encara que continuava portant la frase que el revers estava

reservat únicament per l’adreça. La tipografia de les lletres del revers també era diferent. La darrera novetat que incorporava és que al revers a sota de “TARJETA POSTAL” incorpora per primera vegada la referència a l’organisme internacional que regulava les normes postals “Union postale universelle” (figura 1).

Eren anys que els canvis polítics van permetre avançar en els serveis públics. Al camp de l’ensenyament i dels serveis socials la inauguració el 15 de març de 1900 de la residència per a gent gran del convent de les Saleses a l’Era de l’Huguet i el 30 de juliol l’Ajuntament aprova llogar el Col·legi de Sant Ignasi per 30 anys als maristes que se’n fan càrrec per donar-hi el segon nivell d’ensenyament iniciant el nou curs 1900 - 1901 en aquesta escola emblemàtica de la ciutat i el 31 d’agost de 1901 la inauguració de la residència i escola dels infant orfes de la carretera de Vic cantonada carrer dels Infants regentada per l’ordre religiosa de les carmelites de Joaquina de Vedruna.

Els nous serveis tecnològics també eren un objectiu important pels manresans d’aquells anys i l’any 1901 s’inaugurava el tercer dipòsit d’aigua potable que formava part del nou sistema d’abastament d’aigua potable de la ciutat i que es va construir al costat dels dos dipòsits “nous” existents que van entrar en funcionament l’any 1888 substituint els dipòsits “vells” inaugurats l’any 1865 a la partida dels “ullals”. Una altre servei que va tenir un nou impuls va ser el del subministrament elèctric. Motivats per la forta demanda dels nous consums que es sol·licitaven des de les fàbriques, comerços i habitatges particulars delerosos per incorporar aquesta nova font d’energia. Així es tenien de construir noves centrals de producció elèctrica que permetessin aquest creixement i que el sistema elèctric manresà no quedés col·lapsat, doncs les xarxes eren locals i no estaven interconnectades amb altres de fora de la ciutat. Amb aquesta finalitat l’any 1901 el sistema de producció elèctric va quedar reforçat amb una nova central, la de les Marcetes que aprofitava les aigües del riu Llobregat.

Les vies de comunicacions també eren des de feia temps un objectiu primordial per la ciutat i aquells anys van veure com alguna obra important s’acabava com la carretera de Manresa a Esparreguera que es va acabar l’any 1901 després de 29 anys de construcció.

Aquesta temàtica de nous serveis tècnics que ajudaven a fer la vida més fàcil i segura no podia quedar fora de les sèries de postals que la Llibreria Roca va editar perquè presentaven les modernitats de la ciutat i era un orgull dels seus ciutadans. Així a la sèrie de l'any 1902 una postal, la número 19, ens mostra els nous dipòsits d'aigua i porta per llegenda (literal): "Dipòsits de aygua" (figura 2). Aquesta vista dels dipòsits d'abastament d'aigua potable no es tornarà a repetir més.

Altres serveis d'esbarjo que van obrir va ser el "Cinematògraf Gaumont" que s'inaugurava a primers de juliol de 1901 al Pas de Cardona (futur carrer Guimerà) i que va ser el primer cinema estable² de la ciutat. Es va instal·lar als locals de l'antic Teatre Massini i que posteriorment fins l'any 1907 serà el teatre de l'Ateneu Obrer Manresà abans d'instal·lar-se al carrer de les Piques.

Feia cinc anys que funcionava al segon pis a l'edifici de l'Ajuntament un local que feia de biblioteca, arxiu i museu municipal. Aquesta infraestructura la va crear l'alcalde Francesc Gallifa i Gomis el 1 de setembre de 1896 i anomenà a en Joaquim Sarret i Arbòs oficial auxiliar de l'arxiver, que era el polític de la Lliga en Leonci Soler i March que havia fet estudis d'arxivística a Madrid. Una de les dues sèries de postals que va editar en Lluís Roca l'any 1903 incorporava una vista del museu municipal amb tots els objectes que havien anat incorporant des de la seva fundació (figura 3).

Tot aquests fets no eren més que el "caldo de cultiu" perquè aquell any 1901 s'iniciés una de les èpoques més importants de la cultura manresana i que es coneix com a "dècada daurada". Durant aquella dècada es van fundar entitats tan emblemàtiques com l'Orfeó Manresà³, el Centre Excursionista de la Comarca de Bages⁴, l'Escola d'Arts i Oficis⁵, el Centre d'Esports Manresa⁶, l'Esbart Manresà de Dansaires⁷, el cor claveria "Les tres lires"⁸, el Grup Esperantista Manresa⁹, la societat "El Casino de Manresa"¹⁰, etc.

Tot això anava de costat amb altres

4. Postal número 9 de la sèrie editada l'any 1903 sobre la temàtica del cementiri de la ciutat. En aquesta sèrie hi havia dues postals més amb aquest mateix tema. En dues d'elles hi apareix el mateix personatge mudat fent de guia i de punt de referència perquè la postal no sigui tan impersonal. El personatge es situa davant de la zona dels panteons que eren el senyal de la posició social que ocupava la família titular de cada un d'ells.

5. Postal del Convent dels caputxins situat a Sant Bartomeu, al capdamunt de les Escodines, editada l'any 1901 amb fotogravat amb trama. La qualitat és molt bona i permet observar amb precisió els detalls de la fotografia com els dos caputxins que hi ha a la porta de l'església.

millores socials importants com eren que a l'any 1900 es va decretar la prohibició del treball pels infants menors de 10 anys i que els que tenien entre 10 i 14 anys tinguessin una jornada laboral màxima de 6 hores. En aquesta mateixa línia el ple de l'Ajuntament del 28 d'octubre de 1901 aprovà que els paletes i peons de la brigada municipal d'obres tinguessin una jornada laboral de 8 hores. Van

ser els primers obrers de la ciutat que tenien aquesta jornada.

L'any 1900 també va ser el de la consagració de l'art modernista gràcies a la fira internacional de París. Allí també hi van anar representants de la ciutat enviats per l'Ajuntament per veure aquest magne esdeveniment per tal que a Manresa es podés celebrar una exposició com la de París. Aquesta va ser l'Exposició Manresana de 1901

6. Vista de Casa Caritat amb les noies que hi estaven acollides durant un moment d'esbarjo a la plaça acompanyades de les monges vedrunes titulars d'aquesta institució. La postal és de la mateixa sèrie que l'anterior i editada en color blau típic d'algunes edicions d'aquells anys de principis de segle XX i que no es tornarà a utilitzar fins a la dècada de 1920.

on es va exposar tota la producció industrial de la ciutat i on s'hi van presentar tots els avenços tècnics. L'art, l'orfebreria i l'artesanía també hi van tenir un lloc rellevant i per tan el modernisme hi va estar present a través dels mobles i dels produccions artístiques dels tallers manresans. Aquesta preocupació pel nou estil es va generalitzar i moltes obres d'edificis es van afegir a aquest corrent.

Aquest moviment artístic no podia deixar d'estar present quan les famílies benestants de Manresa es plantejaven el moment més important de la seva vida, com era el de la seva mort. El cementiri va ser un dels llocs on aquells anys es van construir un nombre importants de panteons familiars com a senyal de riquesa i de nivell social. El cementiri no feia massa anys que estava en servei i aquells anys eren el de la consolidació d'aquest servei com un acte social a través dels monuments que servien de repòs a les restes dels membres de cada família i que donaven la posició social en funció de la importància del panteó familiar i de la seva situació dintre del cementiri.

Feia únicament uns cinquanta anys que el cementiri municipal s'havia posat en funcionament. L'any 1824 es van comprar uns terrenys a la partida de l'Horta de Sant Martí, al

costat del Pont Nou i del camí de Calaf, per a construir-hi un cementiri que permetés eliminar els fossars "intramurs" que tenia la ciutat a l'àrea dels voltants de la Seu i de les esglésies de Sant Domènec¹¹ i del Carme i que l'any 1829 es va decidir de traslladar-los al nou emplaçament que s'havia adquirit. El 19 de novembre de 1847 es posa la primera pedra i es comencen a traslladar les restes cap aquest nou emplaçament. Posteriorment l'any 1872 s'amplia per donar-hi cabuda a noves confessions religioses, i per poder disposar d'uns terrenys per enterraments de beneficència i un altre pels suïcides.

Per aquest motiu al cementiri hi ha panteons que van ser realitzats per escultors de cert renom com el de la família Borràs construït en estil neogòtic l'any 1915 pel constructor Cristòfor Botinas i obra de l'escultor Josep Ferrer i Torras. L'inici d'aquest costum va quedar recollit a les postals editades per en Lluís Roca a la sèrie que va editar l'any 1903, però amb clixés de l'any 1900. Aquesta sèrie de postals incorpora tres vistes del cementiri, cas únic a la cartofília manresana, des d'indrets diferents. A dues de les tres vistes hi apareix un personatge mudat amb el seu barret fent de presentador de la vista (figura 4).

Aquestes noves temàtiques que en

Lluís Roca va incorporar no van impedir que aquestes sèries de postals no presentessin els indrets més típics de la ciutat, ni deixessin de presentar els nous edificis arquitectònics que eren els nous monuments de la ciutat, entre tots ells cal destacar per la novetat que representava la seva edició el Convent dels Captuxins situat a Sant Bartomeu, al capdamunt del carrer de les Escodines (figura 5). Aquesta vista és de la primera sèrie editada l'any 1901 amb color blau i amb una gran qualitat tècnica malgrat que era fotograt. Un altre edifici emblemàtic per la ciutat però no tan novedós i menys en la cartofília d'aquells anys era la vista de Casa Caritat. La característica que la fa diferent és la presència de les nenes acollides en aquesta institució a l'hora de l'esbarjo a la plaça acompanyades de les monges (figura 6).

NOTES

1. Veure l'article: "Postals de Manresa. Imatges per a la història.. 1. El traspàs del segle XIX al XX", en aquesta revista "Dovella", Hivern 2005, número 90, Pàgs. 43 a 45.
2. La primera pel·lícula de cinema es va projectar al teatre Conservatori el 27 de desembre de 1896.
3. L'Orfeó Manresà va ser creat el 6 d'octubre de 1901.
4. El Centre Excursionista de la Comarca de Bages va ser fundat el 22 de gener de 1905.
5. L'Escola d'Arts i Oficis es crea l'any 1903 i s'instal·la a l'escola de Sant Ignasi.
6. El Centre d'Esports Manresa va ser fundat l'any 1906 per jugar al nou esport del "Foot-ball".
7. L'Esbart de Dansaires Manresans es va crear el l'octubre de 1908 dintre de la societat "Foment de la Sardana".
8. Aquest cor claveria, de vida efímera, es va crear l'any 1901.
9. El Grup Esperantista Manresa es va fundar l'any 1904.
10. La societat "El Casino de Manresa" va ser creada el 18 d'abril de 1906 com a acord de l'assemblea fundacional amb la fórmula de societat anònima i construeix al passeig la part central de l'edifici del Casino.
11. La progressiva desaparició entre els anys 1820 i 1823 del fossar de l'església de Sant Domènec va permetre que es construís l'actual plaça de Fius i Palà.

Joan Vila-Masana i Portabella